



دانشگاه گیلان

دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی

پایان نامه کارشناسی ارشد

بررسی موقعیت درس تربیت بدنی در میان سایر دروس در مدارس

راهنمایی از دیدگاه دانش‌آموزان و والدین

از:

کاظم هژبری

استاد راهنما:

دکتر رحیم رضانی‌نژاد

اسفند 1389



دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی
گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی
گرایش مدیریت ورزشی

عنوان پایان‌نامه

بررسی موقعیت درس تربیت بدنی در میان سایر دروس در مدارس
راهنمایی از دیدگاه دانش‌آموزان و والدین

از

کاظم هژبری

استاد راهنما

دکتر رحیم رضائی نژاد

استاد مشاور

دکتر مهرعلی همتی نژاد

تقدیم به

مادرم؛ بهتر از برگ درخت؛ مهربان و آبی

که همه‌ی داشته‌هایم را مدیون زحمات او هستم.

و همسرم؛ زلال و فداکار

که در لحظه لحظه‌ی زندگی یار و همدمم بود.

و دوستانم؛ بهتر از آب روان

که با نفس مسیحا‌یی‌شان روحی تازه در من دمیدند.

با سپاس فراوان

سخن به نزد سخن دان بزرگوار بود ز آسمان سخن آمد، سخن نه خوار بود
سخن چو نیک نگویی هزار نیست یکی سخن چو نینگ بگفتی یکی هزار بود

خدای را سپاس گزارم که مرا یاری بخشید در هر لحظه‌ی این عمر و عطا فرمود هر آنچه را که خواستم. او را شاکرم که فرصت انجام و تکمیل این پایان نامه را در کنار دوستان و در سایه اساتید گرامی دریغ ننمود. از جناب آقای دکتر رحیم **رمضانی نژاد** که با راهنمایی‌ها، کمک‌های سازنده و حمایت‌های بی‌دریغ‌شان مرا یاری فرمودند سپاس گزارم. بدون شک اتمام موفقیت آمیز این رساله مرهون زحمات صادقانه‌ی ایشان است. برای ایشان سلامتی و بهروزی را از درگاه خداوند متعال خواستارم.

از جناب آقای دکتر **مهرعلی همتی نژاد** که با نقطه نظرات و مشاوره‌های گرانبهای و با ارزش‌شان در پربارتر شدن این رساله مرا یاری فرمودند نهایت تشکر و قدردانی را دارم. همچنین،

از اساتید گرانقدر خود آقای دکتر **رحمانی‌نیا** و خانم دکتر **بنار** که با پیشنهادات سازنده، مفید، و ارزشمندشان بنده را منتفع ساختند نهایت سپاس و قدردانی را دارم.

و نیز از اساتید بسیار ارجمند جناب آقای دکتر **میرزایی** و دکتر **دانشمندی** کمال تشکر و قدردانی را دارم.

در پایان از زحمات عزیزان در آموزش تحصیلات تکمیلی و کتابخانه دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه گیلان، سرکار خانم **زرینی** و آقای **فرشید پاک** و تمامی دوستانم که به نحوی در انجام این پایان نامه یاریم کردند، به ویژه **محمد ریحانی**، **هادی روحانی**، **محدثه چهره‌نوازی‌کار**، **فاطمه ماوایی**، **کریم آزالی**، **مینا ملاهی**، **خانواده‌های محترم آقای اسدی**، **هژبری**، **چهره‌نوازی‌کار** و **وفاجو** بسیار سپاس گزارم و برای آنها آرزوی بهترین‌ها را دارم.

بررسی موقعیت درس تربیت بدنی در میان سایر دروس از دیدگاه والدین و دانش‌آموزان دختر و پسر دوره‌ی راهنمایی

شهر رشت

کاظم هژبری

هدف از تحقیق حاضر بررسی موقعیت درس تربیت بدنی در میان سایر دروس مدرسه بود. جامعه آماری تحقیق را کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر مدارس دولتی دوره‌ی راهنمایی شهر رشت (20776 نفر) و والدین آنها تشکیل می‌داد. بدین منظور و با احتمال افت آزمودنی‌ها، 400 نفر از دانش‌آموزان دختر (209 نفر) و پسر (191 نفر) و همین تعداد نمونه (400 نفر) والدین به صورت تصادفی انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسشنامه‌ی محقق ساخته‌ای بود که روایی صوری و محتوایی آن به وسیله 10 نفر از اساتید صاحب نظر دانشگاهی و دبیران باتجربه‌ی تربیت بدنی و پایایی آن با روش آلفای کرونباخ تایید شد. ($r=0/75$). برای آزمون فرضیه‌های تحقیق از آزمون‌های فریدمن و یومن ویتنی برای مقایسه گروه‌ها و آزمون همبستگی پیرسون برای رابطه بین متغیرهای تحقیق در سطح معنی‌داری $p \leq 0/05$ استفاده شد. نتایج تحقیق نشان داد از دیدگاه دانش‌آموزان و والدین درس تربیت بدنی به ترتیب در اولویت‌های ششم و هفتم قرار داشت. همچنین دانش‌آموزان پسر و دختر به ترتیب این درس را در اولویت چهارم و ششم قرار دادند. ضمناً دروس ریاضی، علوم، زبان و ادبیات در اولویت بالاتری قرار داشتند و تفاوت اولویت این دروس نیز با درس تربیت بدنی معنی‌دار بود. بین موقعیت درس تربیت بدنی در میان سایر دروس از دیدگاه والدین و دانش‌آموزان تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد، ولی این تفاوت در بین دانش‌آموزان دختر و پسر معنی‌دار بود. همچنین تفاوت موقعیت این درس در بین دانش‌آموزان پایه‌های مختلف معنی‌دار نبود. نتایج تحقیق نشان داد بین موقعیت درس تربیت بدنی و میزان فعالیت‌های جسمانی دانش‌آموزان رابطه‌ی معنی‌داری ($r=0/168$) وجود دارد. به‌طور خلاصه جایگاه نسبتاً پایین درس تربیت بدنی از سوی والدین و دانش‌آموزان دختر لزوم آرایه‌ی آگاهی‌ها، تشریح اهداف، برنامه‌ها و فواید درس تربیت بدنی برای والدین و فراهم آوردن محیطی راحت و لذت بخش، فارغ از تنش به‌همراه فعالیت‌هایی جالب و سرگرم‌کننده و متناسب با خواست و علائق دانش‌آموزان، را ضروری می‌سازد.

واژه‌های کلیدی: اولویت‌بندی دروس، انتخاب دانش‌آموز، موقعیت درس تربیت بدنی

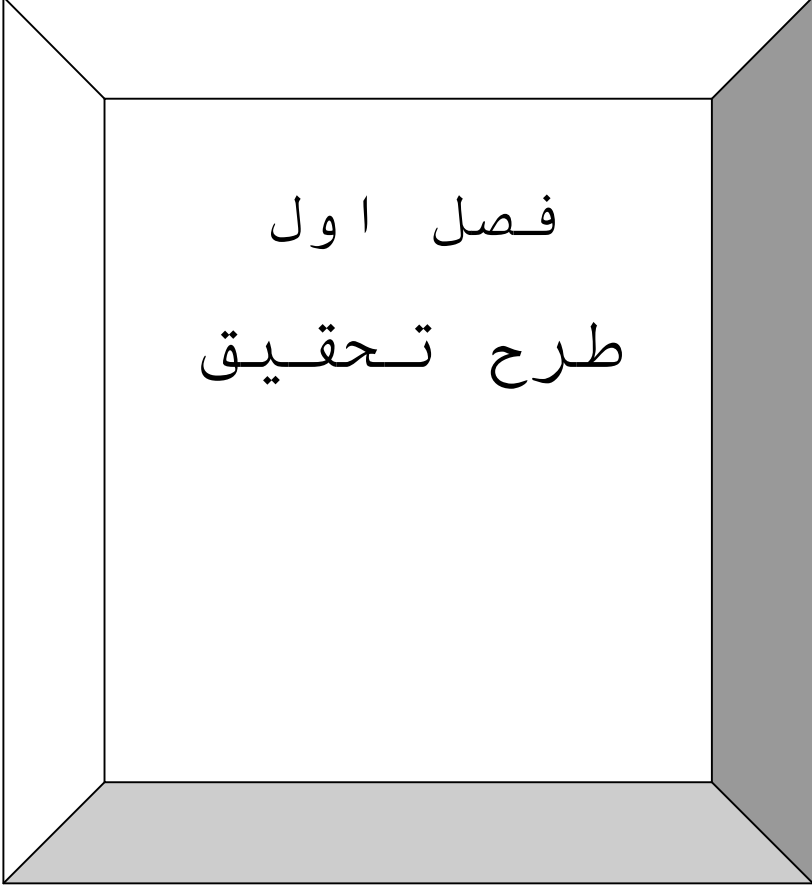
Abstract

Survey of The Situation of Physical Education Between Other Subject From Perspective of Girls and Boy Students and Their Parents in Middle School of Rasht.

Kazem Hozhabri

The purpose of this study was to investigate the situation of physical education (P.E) among other subjects. Study population was all of the girls and boy students (20776) and their parents in middle school of Rasht. For this purpose and subject loss probability, 400 students (191 boys and 209 girls) and 400 parents were randomly selected. Instrument was researcher-made questionnaire which its content and face validity was confirmed by 10 university expert and experienced instructor and Cronbach's Alpha coefficient was used to test the reliability ($r = 0.75$). To testing the hypothesis of the study we used Mann-Whitney U and Friedman statistic tests for comparing groups and Spearman correlation coefficient at level of $p \leq 0.05$. The results indicated that students and parents ranked P.E in sixth and seventh order, respectively. Male and female students ranked P.E in fourth and sixth order, respectively. Whilst, Mathematics, English, Science and Farsi Literature had higher rank which significantly different compare to P.E ranking. There was no significant difference in P.E situation among other subjects between students and parents perspective. however, it was significant difference between male and female students. Also there was no significant difference in P.E situation between different grades. The results shown that there is significant correlation between P.E situation and student's physical activity level ($r=0/168$). But, it wasn't significant in parents. In summary because physical education have weak situation between other subject from parents and girls students perspective; it is necessary to explain about plans and goals for parents and prepare appropriate environment without pressure for students.

Key words: Subject preferences, Pupil choices, Situation of Physical Education.



فصل اول
طرح تحقيق

1-1 مقدمه

آموزش و پرورش از نقشی زیربنایی در فرایند تکامل و توسعه نیروهای انسانی برخوردار است که با پیروی از اهداف عمومی تعلیم و تربیت و در جهت شکوفایی و پرورش استعدادهای بدنی و مهارتی، شناختی و علمی، فنی و حرفه ای، عاطفی-اجتماعی و اخلاقی-معنوی دانش آموزان گام برمی دارد [21]. وجود هر یک از دروس مدرسه در تامین این اهداف ضروری به نظر می رسد و در این میان، درس تربیت بدنی و ورزش از ماهیت ویژه ای برخوردار است و به مثابه ی بخش پویای برنامه های آموزشی، ابزار مناسبی برای دستیابی به اهداف تعلیم و تربیت است [3]. این درس به علت سازگاری با نیازهای فطری دانش آموزان نقش مهمی در تحقق اهداف تربیتی دارد [2]. و علاوه بر تامین سلامت جسمانی و روانی دانش آموزان، اعتماد به نفس آنان را افزایش می دهد، تصور مثبت و مناسبی نسبت به خویشتن¹ در فرد ایجاد می کند. همچنین فرصتهایی برای لذت بردن، یادگیری مهارت های حرکتی جدید، مشارکت و همکاری با دیگران فراهم می کند و آگاهی هایی در رابطه با شیوه ی یک زندگی سالم در اختیار قرار می دهد [21].

مرکز ملی پیشگیری از بیماری های قلبی و ارتقای تندرستی² (1997) درس تربیت بدنی را برنامه و دستورالعملی می داند که بر مشارکت لذت بخش بر فعالیت های جسمانی تاکید و به دانش آموزان کمک می کند تا معلومات، نگرش ها، مهارت های حرکتی، مهارت های رفتاری و اعتماد به نفس خود را افزایش دهند [90]. وست و بوچر³ (2003) نیز درس تربیت بدنی را به مثابه ی فرایندی آموزشی تعریف کرده اند که فعالیت های جسمانی این درس راهی برای کمک به دانش آموزان است تا از آن برای کسب مهارت ها، آمادگی، دانش و نگرش مثبت در جهت رشد مطلوب و تندرستی استفاده کنند [162].

آثار مثبتی که درس تربیت بدنی بر ابعاد مختلف وجودی دانش آموز می گذارد، آن را به مثابه ی درسی ضروری در برنامه ی درسی دانش آموزان قرار داده است. توجه به این درس در مدارس تا حدی اهمیت پیدا کرده که در ماده اول منشور یونسکو⁴ (1978) تربیت بدنی و ورزش حق بنیادی تمام کودکان و نوجوانان معرفی شده است [2]، اما به نظر می رسد با وجود همه ی آثار مثبتی که این درس برای دانش آموزان دارد، از موقعیت مناسبی در برنامه ی آموزشی مدرسه برخوردار نیست. اگر چه عوامل مختلفی مانند کمبود امکانات، نیروی متخصص، نبود کتاب و یا برنامه ی مدون و عوامل مختلف

¹. Self-image

². NCCDPHP

³. Wuest & bucher

⁴. UNESCO

ساختاری در شکل گیری و ایجاد این موقعیت نقش دارند، ولی احتمالاً نوع نگرش، تفکر و برداشت مخاطبان اصلی برنامه های درس تربیت بدنی یعنی دانش آموزان اهمیت ویژه ای در تعیین و تبیین این جایگاه دارد.

نگرش مثبت نسبت به درس تربیت بدنی و مشارکت در فعالیت های جسمانی و ورزشی این درس، نیازمند انگیزه ی لازم و کافی است که اغلب حمایت های اجتماعی⁵ مولفه ای مهم در ایجاد این انگیزه در دانش آموزان شناخته شده است [32]. در میان منابع فراوان حمایت های اجتماعی افرادی مانند دوستان، معلمان، خانواده و دیگر بزرگسالان، والدین مهم ترین و قوی ترین منبع محسوب می شوند [31]. از این رو طرز تفکر و نگرش والدین نیز در کنار دانش آموزان می تواند در شناخت موقعیت درس تربیت بدنی در برنامه ی درسی و آموزشی موثر باشد. نقش والدین به مثابه ی عاملی مثبت بر نگرش دانش آموزان در مشارکت فعالیت های جسمانی از طریق حمایت ها، تشویق ها، فراهم آوردن فرصت ها و حتی از طریق مشارکت خود والدین در این فعالیت ها به روشنی تایید شده است [156].

به نظر می رسد یکی از راه های شناخت اهمیت درس تربیت بدنی، بررسی موقعیت این درس در برنامه ی آموزشی مدارس است. به همین دلیل، این تحقیق با قرار دادن درس تربیت بدنی در کنار سایر دروس دیگر مدرسه به بررسی موقعیت این درس از دیدگاه دانش آموزان و والدین پرداخته است. شناخت و آگاهی از عوامل و متغیرهایی که در تعیین موقعیت و جایگاه درس تربیت بدنی نسبت به دروس دیگر تعیین کننده هستند، می تواند در برنامه ریزی های آینده ی این درس مفید و موثر واقع شود.

2-1 بیان مسئله

درس تربیت بدنی یکی از مواد درسی برنامه های آموزش و پرورش به شمار می رود که برای رشد و تکامل جسمانی، ذهنی، اجتماعی، روانی، تقویت روحی و شکل پذیری اخلاق در دانش آموزان یکی از ابزارهای ضروری محسوب می شود. توجه به این درس در دوره ی نوجوانی بسیار ضروری است، چرا که نوجوانی دوره ای حساس در رشد انسان است، خانواده و همسالان مفهوم جدیدی به خود می گیرند، الگوهای فکری دگرگون می شوند و فرصتی مناسب برای تثبیت الگوها و عادت های مثبت فراهم می شود [90]. بدون تردید، تجارب چندین ساله فعالیت بدنی و ورزش دانش آموزان در بخشی از خود پنداره و شخصیت آنان تثبیت می شود و رفتار آنان را در دوران بعد از مدرسه شکل و جهت می دهد [22]. درک مثبت دانش آموز از درس تربیت بدنی و لذت بردن از فعالیت های جسمانی اولین قدم در دستیابی به این تغییرات مطلوب است. هم چنین رشد و

¹. Social support

توسعه و اجرای با کیفیت برنامه‌های درس تربیت بدنی، مستلزم فلسفه و نگرشی مثبت نسبت به این درس است. توجه به این نوع نگرش به‌ویژه در بین دانش‌آموزان به‌عنوان مخاطبان اصلی برنامه‌های درس تربیت بدنی و والدین آنها به‌عنوان الگوهای رفتاری و حمایتی از فعالیت‌های فرزندان بسیار مهم به نظر می‌رسد. این نوع نگرش نسبت به درس تربیت بدنی سبب افزایش اهمیت این درس در میان سایر دروس دیگر مدرسه و کسب موقعیتی مناسب در برنامه‌ی آموزشی خواهد شد.

با وجود تحقیقات بسیار فراوان در زمینه‌های مختلف درس تربیت بدنی، به جنبه‌های نرم افزاری و کیفی این درس کمتر توجه شده است. برخی از این تحقیقات به بررسی نگرش آزمودنی‌ها نسبت به درس تربیت بدنی پرداخته‌اند. اسماعیلی (1383) یکی از مشکلات ریشه‌ای درس تربیت بدنی را نبود نگرش مثبت نسبت به درس تربیت بدنی از سوی والدین و برنامه‌ریزان آموزشی می‌داند [2]. نتایج تحقیقات کارلسون (1995)⁶، سافی‌سی (1999)⁷ و ناصراللهیبی (2008)⁸ نشان داد که دانش‌آموزان درس تربیت بدنی را در جایگاه پایین تری نسبت به بقیه دروس قرار می‌دهند و عقیده دارند تربیت بدنی اهمیت و ارزش چندانی در زندگی‌شان ندارد [43، 59، 129]. کاشف (1371) نشان داد 40 درصد اولیای دانش‌آموزان هیچ‌گونه اهمیتی به پیشرفت ورزشی فرزندان خود نمی‌دهند. در تحقیق دقیقه رضایی (1371) نیز 87/5 درصد دبیران ورزش، معتقدند اولیای دانش‌آموزان پیشرفت ورزشی فرزندان خود را کمتر از سایر دروس دیگر پیگیری می‌کنند [26]. به نظر می‌رسد ماهیت عملی درس تربیت بدنی در تقابل با کسب موفقیت‌های تحصیلی و دانشگاهی قرار گرفته است. این نوع برداشت به‌نحوی است که بسیاری از دانش‌آموزان تربیت بدنی مدارس را به‌عنوان یک درس تلقی نمی‌کنند و والدین نیز این درس را نوعی اتلاف وقت فرزندان خود می‌دانند [38]. در مقابل رضایی (1374)، فلاح (1380) و انوشه (1386) نگرش اولیای دانش‌آموزان را نسبت به درس تربیت بدنی و ورزش مثبت ارزیابی کرده‌اند [32]. آدینه‌ای (1379)، بلالی (1379)، اصلان‌خانی و همکاران (1381)، آزمون (1389)، تانهیل و زاکراجسک (1993)⁹، کوکا و همکاران (2005)¹⁰ و پریتوی و همکاران (2007)¹¹ نگرش آزمودنی‌ها را نسبت به درس تربیت بدنی مثبت ارزیابی کردند [9، 11، 4، 12، 97، 121، 149].

اگر چه در تحقیقات مختلف دیگری نیز به بررسی موضوعاتی مانند کمبود فضا و امکانات [4، 12، 13، 14، 15، 17، 19، 27، 33]، محتوا و آموزش [5، 8، 14، 18، 27، 32، 36، 41]، ارزشیابی [5، 8، 18، 27، 28، 32، 36، 40، 41]، روش تدریس [8، 27، 28، 32، 33، 26، 36، 40]، اهداف [23، 25]، کمبود معلمان متخصص [5، 12، 13، 19، 30، 34] و ضرورت تدوین کتاب

1. Carlson

2. Saffici

3. Nasser al liheibi

4. Tannehil & Zakrajsek

1. Koca et al.

2. Prithwi et al.

درسی [4، 13، 17، 30، 35، 39] پرداخته شده است، اما یکی از جنبه‌های مهمی که تحقیقات داخلی به آن نپرداخته‌اند موقعیت و جایگاه درس تربیت بدنی در میان سایر دروس مدرسه است که هم‌چنان موضوعی مبهم باقی مانده است. حتی پژوهش‌هایی که از بعد نگرشی به این درس پرداخته‌اند و متغیرهای محدودی را بررسی کرده‌اند، موقعیت و جایگاه دقیق و مشخصی برای این درس معرفی نکرده‌اند، این موضوع به‌خوبی در تحقیق قلعه نوعی (1380) دیده می‌شود که دانش‌آموزان بیان کرده بودند موقعیت و جایگاه درس تربیت بدنی نسبت به سایر دروس مدرسه واضح و روشن نیست [4]. مشخص نیست دانش‌آموزان و والدین چه اولیاتی برای این درس در نظر می‌گیرند و چه دروسی در اولویت بالاتری نسبت به این درس قرار دارند. از طرف دیگر، این اولویت‌بندی نگرش والدین و دانش‌آموزان را نسبت به این درس مشخص خواهد ساخت. این اولویت‌بندی در تحقیقات اوبانیا¹² (1977)، کولی و همکاران¹³ (1992)، هندلی¹⁴ (1995)، اداره‌ی استانداردهای آموزشی¹⁵ (2005)، مک کورن¹⁶ (2005) و بیبیک¹⁷ (2007) دیده می‌شود [54، 62، 86، 114، 115، 148]. حتی در این تحقیقات نیز اولویت بندی دروس بر اساس چند متغیر محدود و تنها در بین دانش‌آموزان انجام شده است و از اولیاتی که والدین به این درس می‌دهند، اطلاعاتی در دست نیست. هم‌چنین به دلیل الگوپذیری فرزندان از نگرش و رفتار والدین، این سوال برای محقق به‌وجود آمد که والدین چه اولیاتی برای این درس در مقایسه با سایر دروس قائل می‌شوند؟

پس این سوال مطرح می‌شود که با توجه به لذتی که دانش‌آموزان از این درس می‌برند و علاقه‌ای که به آن دارند و در برخی از تحقیقات نیز تایید شده است [9، 4، 12، 57، 58، 128، 141]، این درس چه اولویت و رتبه‌ای در بین سایر دروس دیگر دارد. مقایسه اولویت درس تربیت بدنی با دروس دیگر مدرسه، قضاوت دقیق تری در مورد موقعیت این درس به ما نشان می‌دهد. شاید بتوان با اولویت بندی دروس از سوی دانش‌آموزان و والدین به طور دقیق تری از احساس، نگرش و تفکر آنها در باره‌ی جنبه‌های مثبت و منفی این درس آگاه شد. محقق در تلاش است با توجه به اهمیتی که درس تربیت بدنی در تامین سلامت جسمانی و روانی دانش‌آموزان دارد به شناخت جایگاه و موقعیت این درس در میان سایر دروس دیگر از دیدگاه والدین و دانش‌آموزان بپردازد. متغیرها و عواملی که در این اولویت بندی وجود دارند احتمالاً ضعف‌ها و قوت‌های این درس را دقیق‌تر به ما می‌شناسانند و موقعیت این درس را در برنامه‌ی آموزشی مدرسه و در بین سایر دروس دیگر آشکار می‌سازند.

³. Obanya

⁴. Colley et al.

⁵. Hendley

⁶. Office for Standards in Education (OFSTED)

⁷. Mc Corn

⁸. Bibik et al.

3-1- ضرورت و اهمیت پژوهش

درس تربیت بدنی از نظر ضوابط آموزشی تقریباً مشابه سایر دروس دیگر مدرسه است، اما در عمل از نظر ارزش و اهمیت مساوی با سایر دروس نیست [38]. شاید پایین بودن ارزش این رشته به ماهیت عملی بودن آن مربوط است، زیرا در برنامه‌های آموزشی، فعالیت‌های ذهنی برتر از فعالیت‌های جسمانی است [38] و این موضوع با بالا رفتن پایه‌های تحصیلی بیشتر نمود پیدا می‌کند، تا جایی که در دوره‌ی پیش‌دانشگاهی عملاً از برنامه‌ی درسی دانش‌آموزان حذف می‌شود. این موضوع نشان‌دهنده‌ی عدم درک صحیح اهمیت و جایگاه این درس از دیدگاه‌های مختلف است. ارایه‌ی تصویری نادرست از درس تربیت بدنی از سوی مدیران و پرسنل اجرایی مدرسه، تأکید بیش از حد والدین بر مفاهیم شناختی و موفقیت فرزندان‌شان در دروس تئوری [38] و همچنین عدم اطلاعات کافی دانش‌آموزان از اثرات عمیقی که درس تربیت بدنی می‌تواند بر زندگی آنها داشته باشد، جایگاه این درس را در میان سایر دروس متزلزل ساخته است. با این حال بسیاری از دانش‌آموزان از درس تربیت بدنی لذت می‌برند، البته نه به عنوان یک درس بلکه به عنوان زنگ تفریحی برای سایر دروس مدرسه. در صورتی که کلاس درس تربیت بدنی، مکان بسیار مناسبی برای اجرا و نهادینه کردن رفتارهای مطلوب شناخته شده است و می‌تواند بسیاری از مشکلات و معضلات جسمانی و روانی ناشی از عادات بد کم‌ تحرکی را در تمام طول عمر برطرف نماید [3].

بیشترین، مستعدترین و آموزش پذیرترین افراد جامعه در طبقه‌ی ورزش مدارس قرار دارند و اگر این افراد در دوران تحصیل بتوانند از نظر کمی و کیفی، ورزش را تجربه کنند و به آن بها دهند، احتمالاً در دوران جوانی و بزرگسالی نیز مشارکت ورزشی فعال خود را ادامه خواهند داد [22]. اگر دانش‌آموزان حرکت و فعالیت بدنی را به‌درستی در مدارس تجربه نکرده باشند، نمی‌توان انتظار داشت که در آینده جامعه‌ای سالم و تندرست داشته باشیم. هم‌چنین این درس مسئولیت انتقال بخشی از ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی را بر عهده دارد و رفتارها و ارزش‌های خاصی را به فرهنگ عمومی جامعه انتقال می‌دهد [22]. دانش‌آموزان با قرار گرفتن در گروه‌های ورزشی، احساس تعلق و امنیت می‌کنند. هم‌چنین تجارب ارزشمندی که در محیط اجتماعی واقعی آینده مشاهده، تجربه و تکرار می‌شوند را می‌آموزند. بازی و ورزش روشی تربیتی و دارای پتانسیل آموزش ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی است [24]. هم‌چنین فعالیت‌های جسمانی در مدرسه کارکردهای تحصیلی را از طریق

افزایش جریان خون در مغز افزایش می‌دهد و موجب افزایش حوصله و هوشیاری ذهنی دانش‌آموزان می‌شود [52]. گرایش به سمت ورزش و فعالیت‌های جسمانی بر خلاف تصور عموم باعث افت تحصیلی نمی‌شود [7].

به نظر می‌رسد با وجود فواید بی‌شماری که این درس دارد، ولی از موقعیت و جایگاه آن در میان دروس دیگر اطلاعاتی در دسترس نیست و کاملاً مشخص نشده است که با توجه به ماهیت خاص درس تربیت بدنی، والدین و دانش‌آموزان چه اولویتی را برای آن در نظر می‌گیرند. آگاهی از نگرش و دیدگاه دانش‌آموزان درباره‌ی موقعیت درس تربیت بدنی، علاوه بر پیش‌بینی شرکت یا عدم شرکت آن‌ها در فعالیت‌های جسمانی در زمان حال و آینده، ملاکی برای میزان بهره‌مندی آنان از فواید حاصل از شرکت در فعالیت‌های تربیت بدنی و ورزش مدرسه‌ای است. از این رو تفکر و برداشت دانش‌آموزان به عنوان مخاطبان اصلی درس تربیت بدنی و والدین به عنوان موثرترین افراد در تغییر نگرش‌های فرزندان، نسبت به موقعیت درس تربیت بدنی در بین سایر دروس مدرسه و اساساً بررسی این موقعیت از جنبه‌های مختلف، سوالی است که بدون پاسخ باقی مانده است. بدیهی است شناخت نگرش‌ها و آگاهی از برداشت‌ها و عقاید والدین و دانش‌آموزان در مورد موقعیت این درس، نقاط ضعف و قوت آن را آشکار می‌سازد و به دبیران، مدیران و دست‌اندرکاران بخش آموزش کمک می‌کند که در صدد رفع ضعف‌ها برآیند و نقاط قوت را تقویت بخشند و محیط لذت بخش تری برای دانش‌آموزان فراهم کنند.

1-4 اهداف تحقیق

اهداف هر تحقیق را می‌توان به دو گروه هدف کلی یا اصلی و اهداف اختصاصی تقسیم کرد

1-4-1 هدف کلی

هدف کلی این تحقیق، بررسی موقعیت درس تربیت بدنی در میان سایر دروس از دیدگاه والدین و دانش‌آموزان مدارس

راهنمایی شهر رشت است.

1-4-2 اهداف اختصاصی

1-2-4-1 مقایسه موقعیت درس تربیت بدنی در میان سایر دروس مدرسه از دیدگاه والدین و دانش آموزان

2-2-4-1 مقایسه موقعیت درس تربیت بدنی در میان سایر دروس مدرسه از دیدگاه دانش آموزان دختر و پسر

3-2-4-1 مقایسه موقعیت درس تربیت بدنی در میان سایر دروس مدرسه از دیدگاه دانش آموزان پایه‌های مختلف

4-2-4-1 بررسی رابطه‌ی بین میزان فعالیت‌های جسمانی دانش‌آموزان و موقعیت درس تربیت بدنی

5-2-4-1 بررسی رابطه‌ی بین میزان فعالیت‌های جسمانی والدین و موقعیت درس تربیت بدنی

6-2-4-1 مقایسه‌ی موقعیت درس تربیت بدنی در بین والدین با سطوح تحصیلات مختلف

5-1 فرضیه‌های تحقیق

فرضیه‌ی اول) بین موقعیت درس تربیت بدنی از دیدگاه والدین و دانش‌آموزان تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه‌ی دوم) بین موقعیت درس تربیت بدنی از دیدگاه دانش‌آموزان دختر و پسر تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه‌ی سوم) بین موقعیت درس تربیت بدنی از دیدگاه دانش‌آموزان پایه‌های مختلف تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه‌ی چهارم) بین میزان فعالیت‌های جسمانی دانش‌آموزان و موقعیت درس تربیت بدنی رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه‌ی پنجم) بین میزان فعالیت‌های جسمانی والدین و موقعیت درس تربیت بدنی رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه‌ی ششم) بین موقعیت درس تربیت بدنی از دیدگاه والدین با سطوح تحصیلات مختلف تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

6-1 محدودیت های تحقیق

در این تحقیقات، متغیرها و محدودیت های بسیاری وجود دارد و به همین دلیل به جای استفاده از عبارت محدودیت های قابل کنترل از تعیین حدود استفاده شده است.

1-6-1 حدودی که برای این تحقیق در نظر گرفته شد.

1-1-6-1 تحقیق در دوره تحصیلی راهنمایی و در مدارس دولتی انجام گرفته است.

2-1-6-1 تحقیق در سال تحصیلی 89-1388 صورت گرفت.

3-1-6-1 پرسش نامه ی تحقیق فقط در بین والدینی توزیع شد که سطح سواد آنها دیپلم و بالاتر از آن بود.

2-6-1 محدودیت های غیر قابل کنترل

1-2-6-1 عدم آگاهی از میزان مشورت والدین با دانش آموزان در پاسخ به سوالات پرسشنامه

2-2-6-1 نقش خصوصیات فردی، خانوادگی و شخصیتی نمونه ی تحقیق بر نگرش آنها

3-2-6-1 عدم امکان جمع آوری آزمودنی ها در یک مکان خاص و اجرای آزمون در یک فضا و شرایط کاملاً یکسان

4-2-6-1 یکسان نبودن امکانات و تجهیزات ورزشی مدارس سطح شهر

7-1 تعریف واژه ها و اصطلاحات تحقیق:

واژه ها و اصطلاحات این تحقیق بسیار متداول و شناخته شده بودن و فقط چند واژه به توضیح بیشتری نیاز داشت.

1-7-1 موقعیت

در این تحقیق، موقعیت مجموعه عوامل و متغیرهای آموزشی مرتبط با فرایندهای دروس مدرسه است که دانش‌آموزان آن را تجربه و درباره‌ی احساسات و تجاربشان در این درس با والدین خود گفتگو کرده‌اند، بنابراین در تحقیق حاضر، موقعیت درس تربیت بدنی با متغیرهای لذت، علاقه، اهمیت، مفید بودن و غیره تعیین شده است. درسی که از مجموع این متغیرها امتیاز بیشتری کسب کرده باشد از موقعیت بهتری در میان سایر دروس دیگر برخوردار است. (مجموع امتیازات کل سوالات پرسش‌نامه تعیین کننده‌ی موقعیت هر درس است)

2-7-1 درس تربیت بدنی

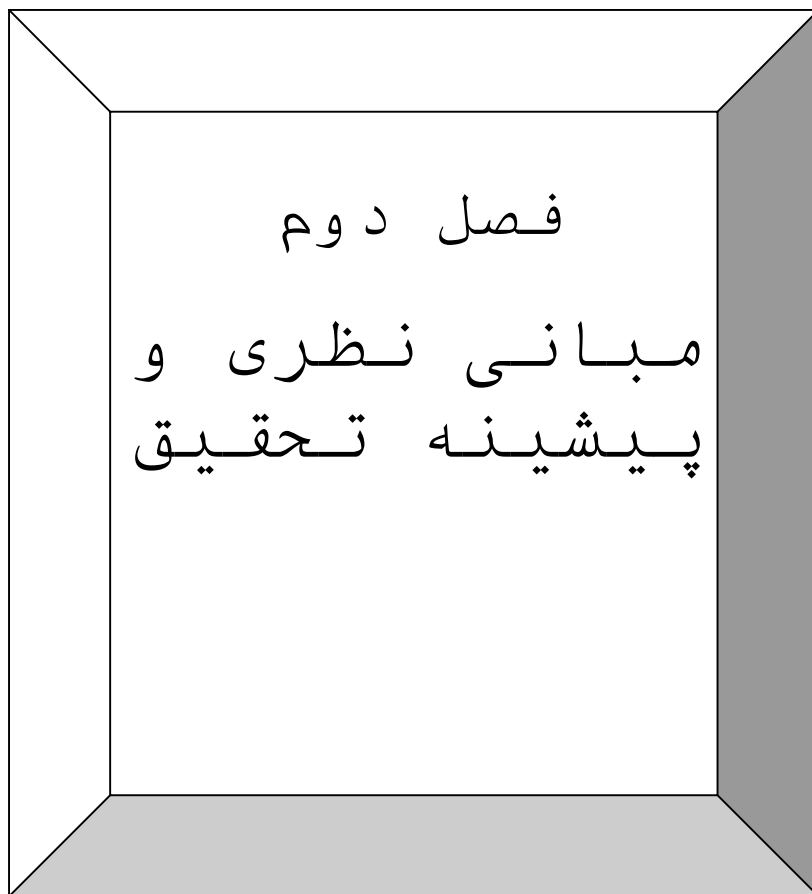
منظور از درس تربیت بدنی، همان کلاس ورزش مدارس است که زیر نظر معلم ورزش و هر هفته، یک جلسه دو ساعته برگزار می‌شود. مجموع فعالیت‌های این کلاس، محتوای درس تربیت بدنی را تشکیل می‌دهد.

3-7-1 میزان فعالیت جسمانی

در این تحقیق، میزان فعالیت جسمانی افراد از حاصل ضرب تعداد ساعت‌های یک جلسه تمرین در تعداد جلسات تمرین در یک هفته در تعداد هفته‌های یک ماه (4/28) به دست می‌آید. عدد حاصل میزان ساعت فعالیت فرد را در طول یک ماه نشان می‌دهد.

4-7-1 دروس مدرسه

در این تحقیق تعداد دروس دوره‌ی راهنمایی 10 درس در نظر گرفته شد که شامل دروس علوم، دینی، ریاضی، تاریخ و جغرافی، تربیت بدنی و ورزش، هنر، عربی، ادبیات، حرفه و فن، زبان انگلیسی بودند.



2-1 مقدمه

مبانی نظری و مطالعات پژوهشی، بخش های اصلی فصل دوم را تشکیل داده است. بخش مبانی نظری به بیان اهداف و اهمیت درس تربیت بدنی در آموزش و پرورش، اهمیت این درس در دوره ی نوجوانی، نگرش دانش آموزان و والدین نسبت به موقعیت درس تربیت بدنی در مدارس، رابطه ی فعالیت های جسمانی آنان با این موقعیت و هم چنین اولویت بندی این درس در میان سایر دروس مدرسه پرداخته شده است. با این که تحقیقات بسیاری در داخل و خارج از کشور به موضوع تربیت بدنی در مدارس پرداخته اند، اما پیشینه ی مربوط به این موضوع بسیار نادر بود. در برخی از تحقیقات خارج از کشور و با توجه به سیستم آموزشی متفاوت آنها (انتخابی بودن دروس از پایه ی مشخصی)، این اولویت بندی دیده می شود. با وجود این پیشینه ی محدود، محقق تلاش کرده است تا موقعیت این درس را در برنامه ی آموزشی مدارس از جنبه های مختلف بررسی کند و اطلاعات مفیدی در اختیار مخاطبان قرار دهد.

2-2 اهمیت درس تربیت بدنی در آموزش و پرورش

پیشرفت و توسعه هر کشوری در زمینه های مختلف، به عوامل فراوانی مانند سیستم تعلیم و تربیت آن کشور بستگی دارد. هدف آموزش و پرورش رشد ابعاد گوناگون شخصیت کودکان و نوجوانان در همه جنبه های جسمانی، ذهنی، اجتماعی و روانی است. دستیابی به اهداف عالی تعلیم و تربیت در هر جامعه ای مستلزم شناخت عوامل اثر گذار بر فرایند رشد و تکامل انسان است [3]. از طرف دیگر در مسیر رشد و تکامل انسان باید استعدادهای نهفته در درون او را شناخت و بارور کرد و بهترین محیط برای تحقق این موضوع مدرسه است. هدف تعلیم و تربیت در مدارس، فقط انتقال دانش و معلومات نیست، بلکه دانش آموز باید مهارت های مختلفی را نیز یاد بگیرد. آموزش مهارت های حرکتی و ورزشی از نیازهای اساسی دانش آموزان است که به مثابه یک مهارت اجتماعی و مهارت استفاده از اوقات فراغت برای لذت و سرگرمی، پذیرش در گروه های اجتماعی سالم و مهارت یادگیری رفتارهای بهداشتی مورد تاکید قرار گرفته است. از این رو، ورزش دوست و آشنای دانش آموزان و بازوی توانای آموزش و تربیت اجتماعی-عاطفی آنان است. درس تربیت بدنی و ورزش، جزو ضروری تعلیم و تربیت است [22]. این درس فرصتی برای نوجوانان و جوانان فراهم می کند تا بتوانند به پرورش جسم و توانایی های بدنی خود پردازند و از اثرات مثبتی مانند کسب انرژی، هماهنگی، تعادل، بهبود قدرت و استقامت برخوردار شوند. همچنین این

درس به دانش آموزان کمک می کند، تا آگاهی های درونی و حسی خود را از طریق حرکات تقویت کنند و به خود آگاهی¹⁸ و خودشناسی برسند [22].

باید اذعان کرد که ورزش مدارس می تواند از جنبه تفریحی یا قهرمانی فراتر رود و به مثابه یک مقوله ی آموزشی و تربیتی، توسعه و انتقال بسیاری از ارزش های فردی، اجتماعی، بهداشتی و اخلاقی را بر عهده گیرد. ارزش خوب زیستن و سالم بودن از پیامد های مهم هر نظام تربیتی و فرهنگی تلقی شده است و مسئولیت پایه ریزی بخشی از این ارزش بر دوش ورزش مدارس است. دانش آموزان می توانند با فعالیت های مرتبط با اهداف دانشی (شناختی)، نگرشی (عاطفی) و رفتاری (مهارتی) در تربیت بدنی و ورزش، الگوها و رفتارهای بهداشتی و سالم را یاد بگیرند. هزینه ی ورزش در مدارس احتمالاً سایر هزینه های بهداشتی و درمانی، کنترل اجتماعی و سایر ناهنجاری های فردی و گروهی آینده را در جامعه کاهش می دهد. همچنین از آنجا که فرد ورزشکار در جامعه به عنوان یک الگو و مدل مورد پذیرش و مقبول است؛ تربیت ورزشی می تواند نقش الگو بودن را در دانش آموزان افزایش دهد. دانش آموزان با شرکت در فعالیت بدنی و ورزش یاد می گیرند چگونه از اوقات فراغت خود به طور فعال استفاده کنند. آنها در جهان کوچک ورزش، تعهد به ارزش های اجتماعی و فرهنگی را تجربه می کنند و حتی ممکن است آن را به نسل بعدی انتقال دهند. درس تربیت بدنی و ورزش در مدارس به دانش آموزان می آموزد تا فراتر از مرزهای طبقاتی، جنسیت، نژاد، قوم و سن با هم فعالیت و رقابت کنند [22].

2-3 اهداف درس تربیت بدنی در مدارس

اهداف، نتایج مطلوبی هستند که رفتار در جهت آنها هدایت می شوند. تحقق اهداف، نهایت مطلوب همه ی فعالیت هاست. هر تعریفی که برای اهداف تعلیم و تربیت ارائه شود خواه تغییر و اصلاح در فرد یا رشد و شکوفایی استعدادها یا انتقال مجموعه ی دانش و فرهنگ به نسل بعد و یا هر تعریف دیگر، تربیت بدنی نیز در آن سهمیم است. بنابراین اهداف تربیت بدنی بخشی از اهداف کلی تعلیم و تربیت هر جامعه است [10]. هدف اصلی برنامه ی درس تربیت بدنی در مدارس، ایجاد فرصت برای فراگیری معرفت یا آگاهی و مهارت هایی است که دانش آموز را از نظر جسمانی فعال نگه دارد، تا یک شیوه ی زندگی سالم و بهداشتی را در طول عمر ادامه دهد. دانش آموزان باید بر اشکال متنوع حرکتی، مهارت های حرکتی و ورزشی و مهارت های اجتماعی تسلط یابند و از آنها لذت ببرند. دانش آموزان از طریق حرکت، پتانسیل های فردی خود را افزایش می دهند و شایستگی لازم را برای توسعه توانایی های حرکتی پیدا می کنند. در دوره های تحصیلی بالاتر، شرکت در فعالیت های

¹ Self - knowledge